

Πρωτοβουλία ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΡΟ

Πόλεις και Πολίτες διεκδικούν λύσεις για τη βιώσιμη διαχείριση του νερού

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 23 & 24 Μαΐου 2013

Εισηγητές: Μαλούτας Λάζαρος (Δήμος Κοζάνης), Πετκανάς Γεώργιος (ΔΕΥΑ Καστοριάς), Δρόσου Όλγα (Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ), Κανακούδης Βασίλειος (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), Κουζιάκης Χάρης (ΔΕΥΑ Κοζάνης), Διαμαντής Βασίλειος (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης), Διαμαντής Ιωάννης (Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης), Αγγελάκης Ανδρέας (ΕΔΕΥΑ), Δούκα Εισοδία (ΕΓΥ-ΥΠΕΚΑ), Σαφαρίκας Νίκος (ΔΕΥΑ Σερρών), Σαρτζετάκης Ευτύχιος (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας), Μπαλογιάννης Απόστολος (ΔΕΥΑ Λάρισας), Χρυσόλεγος Νίκος (Ευρωβουλευτής ΟΠ), Παπαδάκης Νικόλαος (ΕΥΑΘ), Μονοκρούσου Κλειώ, Φρεζούλη Ερμιόνη (Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS), Wach Gerd (BUND), Bender Michael (GRUENE LIGA), Schmidt Marco (TU-Berlin), Hecht Christa (AoW)

Συμμετέχοντες: Αβραμόπουλος Παναγιώτης (Δήμος Θεσσαλονίκης), Φάμελλος Σωκράτης (Δήμος Θέρμης/Ανατολική Αναπτυξιακή), Ζαφειράκης Αστέριος, Καλαμπαλίκης Κων/νος (ΔΕΥΑ Λάρισας), Τουμπουλίδου Νούλα, Παυλίδης Γεώργιος (ΔΕΥΑ Κοζάνης), Σταμογιάννης Βασίλης (ΔΕΠΠ), Βλάμης Χρύσανθος (Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ), Κουκιάσας Βαγγέλης, (Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS), Ιωσηφίδης Φίλιππος (πολιτικός μηχανικός), Πανδής Σπύρος, Κατσαρός Αναστάσιος (ΔΕΥΑ Κέρκυρας), Παρασκευόπουλος Άγγελος (Δήμος Θεσσαλονίκης), Αγγελίδου Άννα (Δήμος Θεσσαλονίκης), Γιαννιού Σουλτάνα, Μπίμπασης Φώτιος (ΟΠ), Καζαντζίδης Κων/νος, Δόκαλης Χρήστος (Ομάδα Δημιουργίας), Αντωνοπούλου Ολιάννα, Ζαμπέτογλου, Αρχοντόπουλος Γεώργιος (ΕΥΑΘ), Μηταφίδης Τριαντάφυλλος (Θεσσαλονίκη- Ανοιχτή Πόλη), Ζωγογιάννη (Δήμος Νεάπολης-Συκεών), Δαφέρμος Σαράντος (Δήμος Πυλαίας -Χορτιάτη), Ζαφειρόπουλος Αστέριος (ΔΕΗ), Αβόκατος Νικόλαος (δημοσιογράφος), Κακαλής Χρήστος (ΔΕΥΑ Αλεξανδρούπολης), Κρεστενίτης Γιάννης, Βαφειάσης Μάριος, Κατσιφαράκης Κώστας (ΑΠΘ), Βακόνδιος Γεώργιος (ΔΕΥΑ Σύρου), Πασχαλίδης Απόστολος (ΔΕΥΑ Λαγκαδά), Καβακόπουλος Σάκης (reusers Salonika), Δανηλίδης Νικόλαος (ιδιώτης), Αβράμης Παναγιώτης, Κωστάκης Κων/νος, Βυθούλας Κων/νος, Λεονταρίτου-Κωστάκη Μαύρα (ΔΕΥΑ Ζακύνθου), Πηλείδης Γεώργιος (ιδιώτης), Ζέρβας Κων/νος, Αβραμόπουλος Παναγιώτης, Σειτανίδης Γιάννης, Κουτσαρη Ελισσάβετ, Μουρουδέλη Χρυσή, Σωτηριάδης Δημήτρης, Σάκαλη Ελένη, Πετρακάκης Μάξιμος (Δήμος Θεσσαλονίκης)

Συντονισμός συζήτησης: Μητροπούλου Άννη (Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS)

ΠΕΜΠΤΗ 23/05/2013

Έναρξη Δημερίδας – Καλωσόρισμα / Χαιρετισμοί

Χαιρετισμός MedSOS (κα. Άννου Μητροπούλου)

Η κα. Μητροπούλου καλωσόρισε τους προσκεκλημένους και τους ευχαρίστησε για τη συμμετοχή τους, ενώ παράλληλα αναφέρθηκε στους στόχους της συγκεκριμένης πρωτοβουλίας που είναι η ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα πολιτικής και επικοινωνιακής διαχείρισης του αστικού νερού, καθώς και η μεταφορά της διαθέσιμης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας μέσα από την ανάδειξη καλών παραδειγμάτων. Επίσης παρουσίασε τις δράσεις που θα ακολουθήσουν τη συγκεκριμένη διημερίδα όπως η κατάρτιση εύληπτου και εύχρηστου Οδηγού/Εγχειριδίου για τους Δήμους (σε έντυπη μορφή) με καλά παραδείγματα και καλές πρακτικές ολοκληρωμένης διαχείρισης του νερού για τους αρμόδιους φορείς, ενημερωτικό υλικό (π.χ. φυλλάδιο, leaflet) για τους πολίτες / χρήστες, διαθέσιμο σε ηλεκτρονική μορφή και ανοιχτή εκδήλωση - συνέντευξη τύπου για την προβολή της πρωτοβουλίας και τη δημοσιοποίηση του Οδηγού / Εγχειριδίου σε εθνικό επίπεδο.

Χαιρετισμός Δημάρχου Κοζάνης (κ. Λάζαρος Μαλούτας)

Ο Δήμαρχος Κοζάνης καλωσόρισε τους προσκεκλημένους και αναφέρθηκε στον ουσιαστικό ρόλο του Δικτύου Ελληνικών Πράσινων Πόλεων (ΔΕΠΠ) στη συγκεκριμένη πρωτοβουλία. Επιπλέον επισήμανε ότι οι ΔΕΥΑ αποτελούν σημαντικό πλεονέκτημα της αυτοδιοίκησης καθώς διαθέτουν πολύ χρήσιμα εργαλεία για την ορθολογική διαχείριση και προστασία των υδάτων. Στο πλαίσιο των εργασιών τους έχει σημειωθεί μείωση της αλόγιστης χρήσης νερού, εξοικονόμηση, έλεγχος της ποιότητας του πόρου, ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Κοζάνης όπου πρόσφατα εντοπίστηκε ποσότητα χρωμίου σε νερό ύδρευσης η οποία εκτιμάται ότι υπήρχε δεκαετίες και εντοπίστηκε για πρώτη φορά, γεγονός που φανερώνει την αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου φορέα.

Χαιρετισμός Διευθύντριας Ιδρύματος Χάινριχ Μπελ στην Ελλάδα (κα. Όλγα Δρόσου)

Στο χαιρετισμό της η κα. Δρόσου καλωσόρισε και ευχαρίστησε όλους τους συμμετέχοντες ενώ αναφέρθηκε ιδιαίτερα στους προσκεκλημένους Γερμανούς οι οποίοι ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα μεταφοράς καλών και κακών πρακτικών από τη χώρα τους έτσι ώστε να επιτευχθεί η ορθή χρήση και η βιώσιμη διαχείριση του νερού. Ανέφερε το γεγονός ότι το Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ, που πρόσκεινται στο κόμμα των πρασίνων, με κύριο άξονα την πολιτική οικολογία για μετατροπή του υπάρχοντος συστήματος και που έχει ως επίκεντρο το περιβάλλον και τον άνθρωπο, συμπληρώνει ένα χρόνο λειτουργίας. Αναφέρθηκε στα καίρια θέματα της βιωσιμότητας ενώ επισήμανε ότι η διαχείριση του νερού είναι ένα φλέγον θέμα και ένα θέμα διενέξεων. Σημείωσε ότι στην παρούσα φάση γίνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο προώθηση της ιδιωτικοποίησης των υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης την ίδια ώρα που το Δημοτικό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης ψήφισε κατά της ιδιωτικοποίησης της ΕΥΑΘ. Επίσης η κίνηση πολιτών *Σώστε το Νερό* διεξήγαγε μόλις σήμερα σχετικό δημοψήφισμα. Κατέληξε ότι η ορθή διαχείριση των υδατικών πόρων πρέπει να ξεκινάει και να καταλήγει στον πολίτη.

Χαιρετισμός Προέδρου ΔΕΥΑ Καστοριάς / εκπρόσωπος της ΕΔΕΥΑ (κ. Γιώργος Πετκανάς)

Στο χαιρετισμό του ο κ. Πετκανάς συνεχάρη τους εμπνευστές της πρωτοβουλίας που θεωρεί βέβαιο ότι θα συμβάλλει στη βιώσιμη διαχείριση και την προστασία των υδατικών πόρων και σημείωσε ότι η ΕΔΕΥΑ δεν είναι τίποτα άλλο από μια Συμμαχία για το Νερό. Αναφέρθηκε στην πολυετή και πολύτιμη συμβολή των επιχειρήσεων αυτών, οι οποίες διαθέτουν υψηλού επιπέδου προσωπικό. Επισημάνε ωστόσο ότι οι ΔΕΥΑ αντιμετωπίζουν ζητήματα οργανωτικά και διοικητικά καθώς ο ιδρυτικός νόμος του 1980 είναι πλέον ασφυκτικός. Το σχέδιο Καλλικράτης αποτέλεσε σταυροδρόμι το οποίο μένει να φανεί κατά πόσο θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τα ζητήματα αυτά. Παρόλα τα ζητήματα αυτά, οι ΔΕΥΑ επιτελούν το έργο τους προστατεύοντας τόσο τους υδατικούς πόρους όσο και την υγεία των πολιτών. Στην παρούσα φάση γίνεται μια προσπάθεια εγκατάλειψης των πρακτικών του παρελθόντος και αναβάθμισης των υπηρεσιών τους με την συμβολή και της ΕΔΕΥΑ. Απαραίτητο στοιχείο για την επιτυχία αυτού του εγχειρήματος αποτελεί και η συμβολή της πολιτείας. Κλείνοντας ανέφερε ότι οι προτάσεις που θα προκύψουν από τις δράσεις της πρωτοβουλίας πρέπει να εφαρμοστούν στην πράξη.

Χαιρετισμός Προέδρου Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS (κ. Βαγγέλης Κουκιάσας)

Ο Πρόεδρος του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS καλωσόρισε τους προσκεκλημένους και ευχαρίστησε το ΔΕΠΠ, το Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ και την ΕΔΕΥΑ. Αναφέρθηκε στο Αναπτυξιακό Συνέδριο του ΥΠΕΚΑ για την Προγραμματική Περίοδο 2014 - 2020 όπου φάνηκε ότι στις προτεραιότητες της επόμενης περιόδου τα θέματα των υδατικών πόρων και της κλιματικής αλλαγής βρίσκονται χαμηλά στην ατζέντα. Αναφέρθηκε στα Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ) τα οποία υπογράφονται την παρούσα περίοδο. Αναφερόμενος επίσης σε παραδείγματα για το χρώμιο που εντοπίζεται στο νερό του Λουτρακίου, της Κοζάνης και τον υδράργυρο στη Χίο, μίλησε για τη σημασία της βιώσιμης διαχείρισης υδάτων. Επισημάνε ότι η συμμετοχή στη διαβούλευση από φορείς και πολίτες είναι περιορισμένη και όχι ουσιαστική καθώς τα θέματα αυτά απασχολούν μικρό κομμάτι της κοινωνίας. Τόνισε την ανάγκη για συνομιλία με δημόσιους φορείς -που είναι υπεύθυνοι για τη δημόσια βιώσιμη διαχείριση του πόρου- και για την ανάπτυξη ουσιαστικής σχέσης με τους πολίτες/χρήστες. Επιπλέον στην παρούσα φάση συζητείται το θέμα της ιδιωτικοποίησης της ΕΥΑΘ που επίσης παραμένει σε χαμηλή προτεραιότητα. Στόχος της πρωτοβουλίας *Συμμαχία για το Νερό* είναι τα αποτελέσματά της να επεκταθούν τουλάχιστον σε όλα τα μέλη της ΕΔΕΥΑ καθώς τα θέματα της βιώσιμης διαχείρισης αφορούν όλες τις ΔΕΥΑ και όλους τους πολίτες. Η συνάντηση αυτή μεταξύ των γερμανικών και ελληνικών φορέων έχει και ως στόχο να δείξει ότι τα προβλήματα της Ελλάδας δεν εντοπίζονται κυρίως στην τεχνολογία και την τεχνογνωσία αλλά σε θέματα πολιτικής διαχείρισης και κουλτούρας στα θέματα του νερού. Είναι φανερό ότι υπάρχει συχνά διαστρέβλωση των ζητημάτων αυτών και για τον λόγο αυτό πρέπει να γίνουν συγκεκριμένα βήματα. Δήλωσε τέλος ότι αν και στην παρούσα φάση γίνονται αποσπασματικές και παράλληλες προσπάθειες, ελπίζει αυτές οι προσπάθειες να συναντηθούν μέσω της πρωτοβουλίας και να επιτευχθεί ο επιθυμητός κοινός στόχος της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτων.

A. ΘΕΜΑΤΙΚΗ: ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ο δήμος ως διαχειριστής και ως καταναλωτής

Ο κ. **Κανακούδης Β.** αναφέρθηκε στην αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης του αστικού νερού και στο ρόλο του μη ανταποδοτικού νερού. Ειδικότερα με έναυσμα τα θέματα της ΕΥΑΘ επισήμανε ότι οι πολίτες έχουν μάθει να αντιδρούν σε περιπτώσεις που πλήττονται προσωπικά ενώ συχνά η πολιτεία τρέχει πίσω από τις εξελίξεις. Αναφορικά με τις απώλειες νερού στα δίκτυα ύδρευσης στόχος είναι η αύξηση της αποδοτικότητας χρήσης στα δίκτυα της πόλης και λόγω του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Ενδεικτικά σημείωσε ότι η κλοπή νερού δεν αποτελεί απώλεια νερού αλλά από την πλευρά του παροχέα αποτελεί απώλεια εσόδων, άρα απώλεια νερού. Θεωρεί κρίσιμη την λεπτομερή και ακριβή καταγραφή του υδατικού ισοζυγίου του δικτύου από πλευράς εταιρίας ύδρευσης ώστε να μπορεί να γίνει αποτελεσματική διαχείριση και μείωση των απωλειών. Σημείωσε ότι μοχλός για την πλήρη ανάκτηση του κόστους του νερού αποτελεί η τιμολόγηση του μη ανταποδοτικού νερού. Αναφορικά με το μη ανταποδοτικό νερό υπάρχουν τρεις κατηγορίες: η μη τιμολογούμενη κατανάλωση (μετρούμενη και μη μετρούμενη), οι πραγματικές απώλειες (διαρροές, θραύσεις, υπερχειλίσεις) και οι φαινόμενες απώλειες (ανακρίβειες μέτρησης, σφάλματα χειρισμού, κλοπή). Ο βασικός λόγος που ασχολούμαστε με το μη ανταποδοτικό νερό είναι γιατί αυτό είναι σημαντικό σε ποσότητα καθώς παγκοσμίως ανέρχεται σε 25% του νερού που εισέρχεται στα δίκτυα. Η απώλεια αυτών των εσόδων ισοδυναμεί με το 25% των συνολικών επενδύσεων σε υδραυλικά έργα. Τα βασικά ζητήματα του μη ανταποδοτικού νερού εντοπίζονται στο δίκτυο που είναι ο μεγαλύτερος καταναλωτής νερού (25-30%). Επομένως οι ενέργειες που υλοποιούνται πρέπει να έχουν ως στόχο το δίκτυο, τη μείωση της κατανάλωσης, τη διαχείριση της κατανάλωσης μέσω τιμολόγησης και αύξησης της τιμής του πόρου. Σημείωσε ότι η εμπειρία των στελεχών των ΔΕΥΑ πρέπει να παραμένει στη υπηρεσία και μετά την αποχώρησή τους και προτείνει την ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ των ΔΕΥΑ ώστε να μην ανακαλύπτεται κάθε φορά ο τροχός. Παρουσιάστηκαν επίσης υπολογιστικά εργαλεία λήψης αποφάσεων (DSS) τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα στο χρήστη να ιεραρχεί τα έργα που θα πρέπει να γίνουν προκειμένου να περιορίσει τις απώλειες στο δίκτυο. Επιπλέον έγινε αναφορά στην περίπτωση της Κω όπου έγινε επένδυση στο δίκτυο ώστε να αξιολογηθεί η κατάστασή του με κατάλληλα εργαλεία. Αναφέρθηκαν συγκεκριμένες λύσεις και καλές πρακτικές για τις διαρροές με τη μέτρηση και τιμολόγηση του νερού σε Αυστραλία, Ισραήλ και Κύπρο. Αναδείχθηκαν καλές πρακτικές καταγραφής της υφιστάμενης κατάστασης και ιεράρχησης των μέτρων που τελικά θα πρέπει να ληφθούν για τον περιορισμό του (τοποθέτηση αυτόματων μετρητών, διαχείριση της πίεσης, ζωνοποίηση περιοχών κ.ά.). Οι λύσεις αυτές προσφέρουν αύξηση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, στοιχείο απαραίτητο για τη υλοποίηση των επενδύσεων. Επιπλέον σε επικοινωνιακό επίπεδο στην Κύπρο (Λευκωσία) υπάρχουν δράσεις ενίσχυσης της εμπιστοσύνης του καταναλωτή. Παρουσιάστηκε ένα μοντέλο κατανομής ευθύνης των απωλειών με συμβιβασμό της ευθύνης των δύο πλευρών. Αναφέρθηκε τέλος στο ότι η τιμολόγηση νερού πρέπει αφενός να είναι κοινωνικά δίκαιη αλλά και να στοχεύει στην ανάκτηση του πλήρους κόστους, ενώ έγινε αναφορά και στον κρίσιμο ρόλο του πάγιου κόστους, μέρος του οποίου αφορά στο κόστος για τη βελτίωση του δικτύου.

Ο κ. **Κουζιάκης Χ.** αναφέρθηκε στον έλεγχο και τη μείωση του μη ανταποδοτικού νερού στα δίκτυα παροχής πόσιμου νερού στην Κοζάνη, ενώ παρουσίασε και την εμπειρία της ΔΕΥΑ Κοζάνης από το πρόγραμμα WATERLOSS (<http://www.waterloss-project.eu/>). Αρχικά παρουσιάστηκαν τα βασικά χαρακτηριστικά του Δήμου Κοζάνης, της ΔΕΥΑ Κοζάνης (ΔΕΥΑΚ) καθώς του δικτύου ύδρευσης της πόλης (εξωτερικό και εσωτερικό υδραγωγείο,

ζώνες δικτύου και πίεση λειτουργίας, κ.λπ.). Στη συνέχεια έγινε παρουσίαση του προγράμματος WATERLOSS που είχε στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και πρακτικών όσον αφορά τις απώλειες νερού, τη λήψη μέτρων για τον έλεγχο των απωλειών νερού και την πιλοτική εφαρμογή της μεθοδολογίας του υδατικού ισοζυγίου, των δεικτών απόδοσης και του συστήματος υποστήριξης λήψης αποφάσεων στο δίκτυο παροχής νερού της πόλης της Κοζάνης. Έγινε ανάλυση του συστήματος λήψης αποφάσεων (DSS) και της συγκεκριμένης εφαρμογής του από την ΔΕΥΑΚ ενώ έγινε αναφορά στις δράσεις διαχείρισης και μείωσης των πραγματικών και φαινόμενων απωλειών καθώς και στα μέτρα άμεσης εφαρμογής που προέκυψαν ιεραρχημένα από το DSS και υλοποιήθηκαν. Συμπερασματικά η εμπειρία της ΔΕΥΑΚ από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα WATERLOSS ήταν θετική αφού κατάφερε να ανταποκριθεί επιτυχώς στις απαιτήσεις ενός εξειδικευμένου ευρωπαϊκού προγράμματος και να αποκομίσει σημαντική εμπειρία λόγω της συνεργασίας με εταιρίες ύδρευσης μεγάλων πόλεων και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα καθώς και να γίνει κοινωνός άμεσα εφαρμόσιμης και ανταποδοτικής τεχνολογίας και επιστημονικής γνώσης. Με δεδομένη την αρνητική οικονομική συγκυρία της χώρας μας προτείνονται στοχευμένες και άμεσα ανταποδοτικές επενδύσεις με χρήση τόσο τεχνολογικά εξελιγμένων όσο και χρηματοοικονομικά βιώσιμων επιλογών με γνώμονα πάντα το συμφέρον του πολίτη/χρήστη και την περιβαλλοντική αειφορία.

Ο κ. **Διαμαντής Β.** αναφέρθηκε στην αξιοποίηση των γκρίζων νερών για δημόσια κτήρια και των αστικών λυμάτων για άρδευση δημόσιων χώρων. Ειδικότερα μίλησε για το νερό που χρειαζόμαστε για το πρασίνισμα των πόλεων του μέλλοντος και για την ανεπάρκεια που συχνά παρουσιάζεται ιδιαιτέρως στις πόλεις του νότου, π.χ. στην Κύπρο και Βαρκελώνη το 2008 ξοδεύτηκαν τεράστια ποσά για τη μεταφορά νερού με αποτέλεσμα οι τιμές να έφτασαν στα 30 ευρώ/κυβικό. Επίσης στα Δωδεκάνησα το ίδιο έτος ξοδεύτηκαν περισσότερα από 5.500.000 € για τη μεταφορά νερού στα νησιά Καστελόριζο, Χάλκη, Σύμη, Νίσυρο και Πάτμο. Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσίασε η ανάκτηση νερού από λύματα είναι οικονομικά συμφέρουσα. Στη συνέχεια αναφέρθηκε σε εφαρμογές επαναχρησιμοποίησης μεγάλης κλίμακας (Κουβέιτ, Σιγκαπούρη, Καλιφόρνια) με αφαλατώσεις και επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων λυμάτων. Αναφορικά με συστήματα εξοικονόμησης ιεραρχικά περιγράφονται ως εξής: συλλογή και αξιοποίηση του βρόχινου νερού χρήση εξοπλισμού εξοικονόμησης νερού, ανακύκλωση γκρίζων νερών, επαναχρησιμοποίηση λυμάτων. Οι πρακτικές αυτές παρουσιάζουν εξοικονόμηση νερού έως και 20-30%. Ειδικά για την ανακύκλωση των γκρίζων νερών υπάρχουν compact συστήματα κάτω από τη βρύση για επαναχρησιμοποίηση. Αντίστοιχα για την ανάκτηση νερού από τον βόθρο γίνεται ανακύκλωση του νερού και των θρεπτικών για την άρδευση και την λίπανση του πάρκου/κήπου. Επιπλέον αναφέρθηκε στην παραγωγή ενέργειας από τα υγρά απόβλητα με μοντέρνα συστήματα για τα παραγόμενα απόβλητα. Κατέληξε ότι η σύγχρονη τάση είναι η ανάκτηση και η επιτόπου αξιοποίηση του διαθέσιμου νερού, η διαχείρισή του σε αποκεντρωμένες εγκαταστάσεις για επαναχρησιμοποίηση με ταυτόχρονο περιορισμό της μεταφοράς του από μεγάλες αποστάσεις.

Ο κ. **Wach G.** αναφέρθηκε στην αποδοτικότητα χρήσης νερού και σε εφαρμογές με συσκευές μείωσης ροής και δημόσιες τουαλέτες χωρίς τη χρήση νερού. Ειδικότερα παρουσίασε το πρόγραμμα Zer0-M-project (<http://www.zer0-m.org>) που αφορούσε σε έναν πρότυπο Δήμο ο οποίος είχε μηδενική κατανάλωση και παραγωγή ύδατος και έκανε χρήση μόνο ανακυκλωμένου νερού. Συνέδεσε την εξοικονόμηση νερού με την εξοικονόμηση χρημάτων ενώ σημείωσε ότι το νερό που απορρέει και επιστρέφει στη φύση πρέπει πάντα να καθαρίζεται και χάνεται όταν δεν αξιοποιείται. Επισήμανε ότι όσο περισσότερο χρησιμοποιούμε το νερό τόσο πιο πολύ κοστίζει ο καθαρισμός του. Από την εμπειρία του

συμπεραίνει ότι οι χρήστες ανατρέχουν όλο και περισσότερο σε εφραλωμένο νερό παρότι ποιοτικά δεν είναι καλύτερο από το νερό της βρύσης. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται καλύτερη ενημέρωση των πολιτών/χρηστών. Βασικός τρόπος εξοικονόμησης νερού είναι οι μετρητές ιδίως αυτοί που βρίσκονται μέσα στα διαμερίσματα και τα σπίτια. Οι ενδείξεις αυτές έχουν άμεσο αποτέλεσμα καθώς παρέχουν κίνητρο στους χρήστες για εξοικονόμηση νερού αν και σε πολλές περιπτώσεις αυτή η μέθοδος δεν είναι αποτελεσματική καθώς πολλοί χρήστες δεν ελέγχουν αυτόν τον μετρητή. Επιπλέον μπορούν να εφαρμοστούν μέτρα μείωσης της ροής από 12 λίτρα/λεπτό σε 5 λίτρα/λεπτό. Άλλη δυνατότητα είναι η πρόσμιξη νερού με αέρα οπότε το νερό εξέρχεται υπό πίεση. Επίσης παρουσιάστηκαν συσκευές για ομοιόμορφη πίεση ροής, μειωτήρες ροής με μείωση της κατανάλωσης έως και 50%, καζανάκια με διακόπτες ροής, ενώ παρουσιάστηκαν άλλες προτάσεις για επιπλέον εξοικονόμηση ενέργειας.

Αξιοποίηση μη συμβατικών υδατικών πόρων

Ο κ. **Διαμαντής Ι.** αναφέρθηκε στον τεχνητό εμπλουτισμό (τ.ε.) των υπόγειων υδάτων με στόχο την αποθήκευση και επαναχρησιμοποίηση του νερού. Ο τ.ε. ενδείκνυται αφενός εξαιτίας της εξάντλησης των υπόγειων υδάτων από την μέχρι σήμερα διαχείρισή τους και αφετέρου λόγω των ανεξέλεγκτων εγγειοβελτιωτικών παρεμβάσεων. Με τον τ.ε. επιτυγχάνεται αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν σχέση με την ποσότητα και την ποιότητα του υπόγειου νερού και τη διεύθυνση της θάλασσας, αντιμετώπιση προβλημάτων καθίζησης του εδάφους, επεξεργασία και αποθήκευση χρησιμοποιημένων νερών προκειμένου να επαναχρησιμοποιηθούν, διατήρηση ή αύξηση του φυσικού υπόγειου νερού ως οικονομικού πόρου και δημιουργία υπόγειας αποθήκευσης για τα εισαγόμενα στην κατά περίπτωση περιοχή νερά. Ενδεικτικά σημείωσε ότι ο τ.ε. αποτελεί και ασπιρίνη και αντιβίωση. Στη συνέχεια παρουσίασε στοιχεία του ΟΟΣΑ τα οποία δείχνουν ότι η διαχείριση των υδάτων στην Ελλάδα είναι σπάταλη, με υπέρμετρη άρδευση, παράνομες γεωτρήσεις και μη καθορισμό ζωνών προστατευμένων υδάτων. Αποτέλεσμα αυτού είναι συχνά το αρδευτικό νερό να έχει αποδοτικότητα μόλις 20-35%. Στη συνέχεια παρουσιάστηκαν εγγειοβελτιωτικές παρεμβάσεις στη λεκάνη απορροής του Νέστου με συνδυασμένη χρήση επιφανειακού και υπόγειου νερού και μακροχρόνια υπόγεια αποθήκευση νερού καθώς και επαναχρησιμοποίηση και αποθήκευση πλεονάζοντος νερού για χρήση σε περιόδους λειψυδρίας. Στη συνέχεια παρουσιάστηκαν οι μέθοδοι λεκάνης, τάφρων και αυλάκων, πλημμύρας, διευθέτησης υδρορρευμάτος, ενεργοποίηση κοίτης, μέθοδοι έμμεσου εμπλουτισμού, εμπλουτισμός με επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων. Τα φράγματα που κατασκευάστηκαν σε παλαιότερες εποχές είχαν τη λογική ότι ούτε μια σταγόνα νερού δεν θα πρέπει να πάει χαμένη στη θάλασσα, λογική που είναι αντίθετη με τις σύγχρονες τάσεις.

Ο κ. **Αγγελάκης Α.** αναφέρθηκε στην αστική χρήση μη συμβατικών υδατικών πόρων και ειδικότερα στην αξιοποίηση των μη συμβατικών υδατικών πόρων, στην επαναχρησιμοποίηση των εκροών των υγρών αποβλήτων καθώς και στην συλλογή, αποθήκευση και χρήση όμβριων νερών. Οι επικρατούσες τάσεις και δυνατότητες για τη διαχείριση των υδατικών πόρων περιλαμβάνουν την αύξηση της απόδοσης των χρήσεων νερού, την ανάπτυξη αποκεντρωμένων συστημάτων, την επιδίωξη διαχείρισης κυρίως της ζήτησης με παράλληλη ανάπτυξη της διαθεσιμότητας των υπαρχόντων πόρων και τη χρήση μη συμβατικών υδατικών πόρων. Έγινε αναφορά στις κατηγορίες επαναχρησιμοποίησης (άρδευση γεωργικών και αστικών εκτάσεων, χρήση αναψυχής, βιομηχανική χρήση, εμπλουτισμός υπόγειων υδροφορέων, ακόμα και ύδρευση) καθώς και στα σημαντικότερα έργα ανά κατηγορία που βρίσκονται σε λειτουργία στην Ελλάδα και διεθνώς. Παρουσίασε επίσης συγκεκριμένα έργα συλλογής, αποθήκευσης και χρήσης

όμβριων νερών στην Ελλάδα και διεθνώς ενώ σημείωσε ότι με τις ομβροδεξαμενές σε αστικές περιοχές μπορεί να αυξηθεί η διαθεσιμότητα του νερού (ιδιαίτερα σε ξηρικές περιοχές) και να βελτιωθεί η αντιπλημμυρική προστασία τους. Οι επικρατούσες τάσεις διεθνώς αφορούν στην επαναχρησιμοποίηση εκροών υγρών αποβλήτων για άρδευση χώρων πρασίνου, ανάκτηση ενέργειας από υγρά απόβλητα, διαχωρισμός ούρων από τα υπόλοιπα ακάθαρτα στην πηγή, χρήση τουαλετών κενού, κ.λπ. Συμπέρανε ότι η έρευνα και τεχνολογία για τους υδατικούς πόρους καθώς και η διαχείρισή τους θα εξακολουθεί να αναπτύσσεται τα προσεχή έτη με πιο γρήγορους ρυθμούς. Υπάρχει νέα θεώρηση των υγρών αποβλήτων ως μια ανανεώσιμη πηγή από την οποία μπορούν να ανακτηθούν ενέργεια, πόροι και νερό. Όλο και περισσότερο δίδεται έμφαση σε συστήματα διαχείρισης υδατικών πόρων, που θα βασίζονται σε τεχνολογίες ανακύκλωσης, επαναχρησιμοποίησης και γενικά χρήσης μη συμβατικών υδατικών πόρων. Ειδικότερα η ανακύκλωση και η επαναχρησιμοποίηση σε παγκόσμιο, και ευρωπαϊκό επίπεδο αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς και ως εκ τούτου επιβάλλεται η λήψη άμεσων μέτρων τόσο σε επίπεδο ΕΕ, όσο και σε εθνικό.

Ο κ. **Wach G.** αναφέρθηκε στη δημόσια χρήση των γκρίζων νερών και ειδικότερα σε εφαρμογές ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησή τους (π.χ. Aerated Sequencing Batch Reactor (SBR) με κύβους αφρού). Επιπλέον παρουσίασε τον καθαρισμό γκρίζων νερών σε τεχνητούς υγρότοπους για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων ποιότητας ώστε να χρησιμοποιηθούν για άρδευση. Παρουσίασε σχετικά παραδείγματα από το Μαρόκο, την Ιταλία και την Τουρκία. Επίσης αναφέρθηκε σε διάφορες μορφές τουαλετών που κάνουν διαχωρισμό των ούρων από τα υπόλοιπα ακάθαρτα χωρίς καζανάκι. Παρουσίασε επίσης καινοτόμες τουαλέτες που με τη χρήση ηλιακής ενέργειας παράγουν υδρογόνο και ηλεκτρισμό καθώς και άλλες που επαναχρησιμοποιούν τα θρεπτικά και προστατεύουν τα νερά. Τέλος αναφέρθηκε στον κλειστό κύκλο νερού μεταξύ αποχέτευσης (επεξεργασία υγρών αποβλήτων) και γεωργίας (άρδευσης με επεξεργασμένα λύματα).

Ο κ. **Schmidt** αναφέρθηκε στην ολοκληρωμένη βιώσιμη διαχείριση του αστικού περιβάλλοντος συνδυάζοντας τη διαχείριση του νερού με την εξοικονόμηση ενέργειας (πράσινες στέγες, δροσισμός κτιρίων, κ.α.). Αρχικά αναφέρθηκε στην ψύξη από εξάτμιση που δημιουργείται από τη φύτευση των στεγών των κτηρίων. Στη συνέχεια παρουσίασε παραδείγματα από την Ισπανία με τη δημιουργία θερμοκηπίου για την επαναφορά του νερού που εξατμίζεται. Ειδικότερα αναφέρθηκε στην υπερθέρμανση λόγω της συσσώρευσης των αστικών λυμάτων και στην αξιοποίηση του νερού που εξατμίζεται στα αστικά κέντρα. Τα παραδείγματα που παρουσιάστηκαν αφορούσαν στην φύτευση στεγών κτιρίων με αποτέλεσμα την αύξηση της εξάτμισης και της υγρασίας στα αστικά κέντρα. Οι πράσινες στέγες περιλάμβαναν και φωτοβολταϊκά πλαίσια με περαιτέρω αύξηση της εξοικονόμησης ενέργειας και της ψύξης των κτιρίων. Επίσης με τη χρήση κατάλληλων αστικών καναλιών/λιμνών επιτυγχάνεται αύξηση του βαθμού διήθησης του νερού κατά 20% και ως εκ τούτου εμπλουτισμός των υπόγειων νερών. Στο Βερολίνο υπάρχουν αστικά κανάλια/λίμνες με δυνατότητα αυξομείωσης της στάθμης του νερού χωρίς εισροή άλλου νερού σε αυτά. Επιπλέον το σύστημα άρδευσης των φυτών αποτελείται από ένα κλειστό δοχείο με αναρριχώμενα φυτά που φθάνει έως και 20 μ. με σταθερή στάθμη νερού μέσα στο δοχείο. Ένα ζήτημα που τέθηκε είναι και η εφαρμογή διαφορετικής τιμολόγησης σε αυτούς που συλλέγουν όμβρια νερά. Συνολικά οι παρεμβάσεις αυτές έχουν αποφέρει μείωση της ενεργειακής δαπάνης στα κτήρια καθώς και του απαιτούμενου ηλεκτρικού ρεύματος για τον κλιματισμό των κτηρίων, δράσεις που αποτελούν βασικό στόχο της Γερμανίας.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω εισηγήσεων έγινε προβολή **DVD με καλά παραδείγματα αξιοποίησης μη συμβατικών υδατικών πόρων από τις πόλεις του Βερολίνου και του Αμβούργου με τεχνικές και τεχνολογίες εξοικονόμησης σε μεγάλη και μικρή κλίμακα**. Το φιλμ δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος Zer0-M-project www.zer0-m.org.

Συζήτηση συμμετεχόντων:

Ο κ. **Κουκιάσας** έθεσε δύο ζητήματα προς συζήτηση: 1) κατά πόσο η κλιματική αλλαγή επηρεάζει τους υδατικούς πόρους με τη αύξηση της συχνότητας και της έντασης των βροχοπτώσεων (π.χ. ισχυρή βροχή στην Αθήνα το Φεβρουάριο του 2013) και των περιόδων παρατεταμένης ξηρασίας / λειψυδρίας, 2) ως προς τους οικονομικούς πόρους που διαθέτει η πολιτεία για την αξιοποίηση των μη συμβατικών υδατικών πόρων καθώς τα τελευταία χρόνια δεν υπάρχει στην Ελλάδα σχετικό χρηματοδοτικό εργαλείο.

Ο κ. **Αγγελάκης** θεωρεί ότι δημιουργείται μια αδικαιολόγητη ανησυχία στον κόσμο σχετικά με την αλλαγή του κλίματος ενώ στην πραγματικότητα υπάρχει αβεβαιότητα αναφορικά με τα κλιματικά και τα καιρικά φαινόμενα. Αναφερόμενος σε ιστορικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή του από την Κρήτη με μετρήσεις των βροχοπτώσεων σε τρεις πόλεις δεν προκύπτει καμιά μεταβολή στους μέσους όρους βροχοπτώσεων. Για το λόγο αυτό θεωρεί ότι υπάρχει κλιματική μεταβλητότητα και όχι κλιματική αλλαγή. Σημείωσε ότι μετά από συνεχή χρόνια έρευνας παρουσιάζονται αλλαγές στην εμφάνιση των καιρικών φαινομένων αλλά όχι στο βαθμό που αυτό προβάλλεται από τα ΜΜΕ της Ελλάδας και διεθνώς, όπου προβάλλεται κυρίως η αρνητική διάσταση. Αυτό που όμως δεν προβάλλεται επαρκώς από τα μέσα στην Ελλάδα είναι η καλή ή και η άριστη ποιότητα των υδάτων σε σχέση με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη.

Ο κ. **Αβράμης** (ΔΕΥΑ Ζακύνθου) θεωρεί ότι δεν είναι απλά προβολή της κακής πλευράς της Ελλάδας αλλά υπάρχουν σχετικά συμφέροντα που θέλουν να κατευθύνουν την Ελλάδα και άλλες χώρες στις αφαλατώσεις / αποσκλήρυνσεις. Χαρακτηριστικά ανέφερε ότι αν και η Ζάκυνθος έχει διαθέσιμα νερά, τα προηγούμενα χρόνια όλες οι πρωτοβουλίες κατευθύνθηκαν στην αφαλάτωση / αποσκλήρυνση. Το ζήτημα που τέθηκε είναι μήπως υπάρχουν συμφέροντα που προωθούν τη στροφή προς την τεχνητή επεξεργασία.

Ο κ. **Διαμαντής Ι.** ανέφερε ότι δε δικαιολογείται στη Ζάκυνθο να σχεδιάζονται πρωτοβουλίες αφαλάτωσης / αποσκλήρυνσης και ότι ο ίδιος δεν είναι της φοβικής σχολής ως προς την κλιματική αλλαγή. Σημείωσε ότι στατιστικά υπάρχει μικρό δείγμα δεδομένων των βροχοπτώσεων και ότι αν και εμφανίζονται οι ίδιες ποσότητες βροχόπτωσης ετησίως, διαχρονικά μεταβάλλονται ως προς την έντασή και τη συχνότητά τους, αν και το ετήσιο άθροισμα μπορεί να παραμένει σταθερό. Είναι δυνατόν δηλαδή σε διάστημα μιας ημέρας να υπάρχει ύψος βροχής του προηγούμενου έτους. Αυτό που γίνεται αισθητό είναι η αλόγιστη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και ειδικά του νερού. Δημιουργείται δηλαδή μια ψευδαίσθηση αφθονίας λόγω του κύκλου του νερού. Στην πραγματικότητα σε πολιτικό επίπεδο τα θέματα διαχείρισης των υδατικών πόρων δεν υφίστανται. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ υπάρχουν έτη ανομβρίας, την ίδια στιγμή δεν υπάρχει ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων με αποτέλεσμα να κατασκευάζονται ακατάλληλα μεγάλα και δαπανηρά έργα για να πετύχουν αυτό που έγινε εφικτό τα προηγούμενα χρόνια. Αυτό που χρειάζεται είναι ένα ολοκληρωμένο στρατηγικό σχέδιο για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων.

Ο κ. **Αγγελάκης** αναφέρθηκε στους πολιτικούς της Ελλάδας που τους ενδιαφέρει κατά κύριο λόγο η απορροφητικότητα αντί για την αποδοτικότητα των έργων. Για το σκοπό αυτό προωθούν μεγάλα και δαπανηρά έργα ενώ οι σύγχρονες τάσεις αναφέρονται στην κατασκευή μικρών έργων χαμηλού κόστους. Έκανε ειδική αναφορά σε μικρά έργα βιολογικών καθαρισμών με φυσικά υλικά κ.λπ. για οικισμούς κάτω των 2.000 κατοίκων όπου μπορούν να εφαρμοστούν τεχνολογίες χαμηλού κόστους.

Ο κ. **Κανακούδης** συμφώνησε με τον κ. Αγγελάκη σχετικά με την κλιματική μεταβλητότητα και όχι την κλιματική αλλαγή, επισημαίνοντας ότι υπάρχει και το αντίστροφο φαινόμενο των ισχυρών βροχοπτώσεων, αυτή της παρατεταμένης ξηρασίας. Σημείωσε ότι αν και η μεγάλη ομπρέλα του μεγάλου κύκλου του νερού παραμένει η ίδια, έχουν ωστόσο δημιουργηθεί πολλαπλά μικροκλίματα, μικρά δηλαδή τοπικά κλίματα. Επισήμανε ότι η Αθήνα έχει το πιο ισχυρό μικροκλίμα της Ευρώπης, γεγονός που θα καθιστά ολοένα και πιο συχνά τα φαινόμενα αυτά.

Ο κ. **Ζαφειράκης** αναφέρθηκε στο αρδευτικό νερό και την αλόγιστη χρήση που γίνεται καθώς και στην ενέργεια που καταναλώνεται για το σκοπό αυτό. Σημείωσε ότι ορθολογική διαχείριση του νερού δεν σημαίνει επιχορήγηση της σπατάλης. Θεωρεί ότι πρέπει να υπάρχουν μετρητές κατανάλωσης του αρδευτικού νερού ώστε να μπορεί να υπάρξει κατάλληλη τιμολογιακή πολιτική.

Ο κ. **Κουκιάσας** σχολίασε ότι γενικά οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ είναι αντίθετες προς τη δημιουργία φοβικών συνδρόμων σχετικά με τα θέματα της κλιματικής αλλαγής αλλά και σχετικά με άλλα περιβαλλοντικά ζητήματα.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 24/05/2013

B. ΘΕΜΑΤΙΚΗ: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΣΤΙΚΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ο **κ. Χρυσόγελος** αναφέρθηκε στη σημασία της ορθολογικής διαχείρισης του νερού καθώς αυτό αποτελεί πεπερασμένο πόρο που πρέπει να καλύπτει αφενός τις ανάγκες του ανθρώπου και αφετέρου των οικοσυστημάτων και επισήμανε την οικολογική διάσταση του πόρου. Στη συνέχεια παρουσίασε τα κύρια ζητήματα που συζητούνται σε επίπεδο ευρωπαϊκού κοινοβουλίου τα οποία είναι: 1. η αλλαγή του προσανατολισμού στο σχεδιασμό των έργων ως προς το αποτέλεσμα δηλαδή η αποτελεσματική χρήση των οικονομικών πόρων από τα χρηματοδοτικά ταμεία καθώς τα έργα που υλοποιούνται πρέπει να παρουσιάζουν αυξημένη αποδοτικότητα και όχι μόνο απορροφητικότητα. 2. Οι πολιτικές της ΕΕ μετασχηματίζονται σε πράξη μέσα από τα χρηματοδοτικά ταμεία οπότε ο σχεδιασμός του προϋπολογισμού των κρατών-μελών δεν είναι πολύ καθορισμένος ώστε να μην είναι ιδιαίτερα δεσμευτικός. Σημείωσε ότι η οικοσυστημική προσέγγιση δεν είναι καν αντιληπτή ώστε να αφορά το σχεδιασμό. 3. Αναφορικά με την ιδιωτικοποίηση, αν και θεωρητικά η Κομισιόν δεσμεύεται να μην παίρνει θέση στα μοντέλα διαχείρισης των υδατικών πόρων, στην πράξη αυτό δεν γίνεται και σύμφωνα με τους όρους του μνημονίου. Στο πλαίσιο αυτό προτείνει την ενίσχυση των πράσινων υποδομών που πρέπει να γίνουν επισημαίνοντας ότι ακόμα και η ΚΑΠ προβλέπει πράσινες υποδομές αρκεί να γίνεται ο κατάλληλος σχεδιασμός.

Ο **κ. Μπαλογιάννης** αναφέρθηκε ως χαρακτηριστικό παράδειγμα έλλειψης ολοκληρωμένου σχεδιασμού μεταξύ των υπουργείων (Υπουργείο Υγείας και ΥΠΕΚΑ) για την νέα ΚΥΑ της επαναχρησιμοποίηση των επεξεργασμένων λυμάτων, η οποία απαγορεύει τον καταιονισμό του νερού, ενώ ο κανονισμός αναφέρει ότι το νερό πρέπει να μένει στην επιφάνεια.

Η **κα. Hecht** αναφέρθηκε στο ρόλο του νερού όπως αυτός παρουσιάζεται στη θρησκεία, την ιστορία, κ.λπ. Ενδεικτικά αναφέρθηκε ότι το νερό είναι η αρχή των πάντων καθώς το σώμα μας εξαρτάται από το νερό για την εξασφάλιση της καλής υγείας και την αποφυγή ασθενειών, ενώ είναι σημαντικό και για τα οικοσυστήματα. Αναφορικά με τη διαχείριση των υδάτων από ιδιώτες μίλησε για την αξία του και το γεγονός ότι δεν μπορεί να γίνει εμπορευματοποίηση του καθώς δεν είναι θέμα προσφοράς και ζήτησης. Επισήμανε ότι υπάρχει σχετικός γερμανικός νόμος όπου αναφέρει ότι το νερό δεν μπορεί να είναι ιδιοκτησία κανενός και ότι είναι κοινωνικό αγαθό, μη εμπορεύσιμο αλλά κληρονομημένο το οποίο πρέπει να προστατέψουμε καθώς η πρόσβαση σε αυτό είναι ανθρώπινο δικαίωμα. Η διαχείριση και η αξιοποίησή του πρέπει να καθορίζεται από κοινού και να συναποφασίζεται. Ενδεικτικά σημείωσε ότι αν γίνονταν πόλεμοι για το νερό με αποκλεισμό από αυτό, η ανθρωπότητα δεν θα είχε επιβιώσει.

Στην τοποθέτησή της επισήμανε τον σημαντικό ρόλο του Δήμου για την προστασία των υδάτων καθώς έχουν υποχρέωση να παρέχουν πρόσβαση σε επαρκές και καλής ποιότητας νερό. Γενικά στην Γερμανία δεν προστίθεται χλώριο στο νερό για απολύμανση εκτός από λιγοστές εξαιρετικές περιπτώσεις καθώς οι πολίτες σε αυτήν την περίπτωση δεν θα το έπιναν και θεωρεί ότι η ποιότητα του νερού της βρύσης είναι καλύτερη του εμφιαλωμένου. Γενικώς υπάρχει ένα αίτημα των πολιτών για περισσότερη διαφάνεια στην τιμολόγηση και για εφαρμογή ανοικτών διαδικασιών διαχείρισης. Είναι σημαντικό να φροντίζουμε την οικολογική ισορροπία με το να αντλείται μόνο όσο μπορεί να αντικατασταθεί. Το ίδιο σκεπτικό ισχύει και για τα απόβλητα ώστε να επιτευχθεί η προστασία του περιβάλλοντος. Σε περίπτωση ιδιωτικοποιήσεων οι πολιτικές αυτές δεν μπορούν να

εφαρμοσθούν καθώς εξ ορισμού οι ιδιώτες επιδιώκουν το κέρδος και όχι την προστασία του περιβάλλοντος. Το γεγονός ότι για να εξασφαλισθεί το κέρδος δεν υπάρχει αειφόρος διαχείριση έχει προσδώσει μια καχυποψία στους πολίτες έναντι των ιδιωτικών εταιριών που απέτυχαν να εκπληρώσουν τις υποσχέσεις τους με αποτέλεσμα το κλίμα να έχει αντιστραφεί σε σχέση με παλαιότερα. Ως εκ τούτου στην παρούσα φάση υπάρχει εμπιστοσύνη προς τις δημόσιες επιχειρήσεις και σημαντική προσπάθεια εμπλοκής των φορέων και των πολιτών μέσα στο πλαίσιο του δημόσιου χαρακτήρα των εταιριών. Τα αποτελέσματα φαίνονται θετικά καθώς υπάρχει συμμετοχή των πολιτών/χρηστών με αποτέλεσμα η δημόσια διαχείριση να είναι πιο αποτελεσματική αναφορικά και με τη συντήρηση του δικτύου. Είναι φανερό ότι η δημόσια διαχείριση δεν έχει καμιά σχέση με τους κανόνες της αγοράς. Αναφερόμενη στην τιμολόγηση, σημείωσε ότι στη Γερμανία υπάρχει ανταποδοτικότητα η οποία βασίζεται στην πλήρη ανάκτηση του κόστους. Επισήμανε ότι τα τέλη δεν μπορεί να είναι ψηλότερα από τα κόστη και τόνισε ότι δεν υπάρχουν ειδικές εκπτώσεις για μεγάλους καταναλωτές. Κλείνοντας παρουσίασε την πανευρωπαϊκή πρωτοβουλία «Right2water» στην οποία έχουν ήδη ενταχθεί 8 χώρες και στο πλαίσιο αυτό ζήτησε από τους φορείς της Ελλάδας να δραστηριοποιηθούν προς την κατεύθυνση ένταξης της χώρας.

Ο κ. **Bender** σημείωσε ότι η οργάνωσή τους ασχολείται με την ορθολογική διαχείριση των υδάτων από το πρώτο σχεδιασμό της ΟΠΥ και έχουν καταρτίσει σχετικό ερωτηματολόγιο στο οποίο έχει γίνει κωδικοποίηση της Οδηγίας. Ειδικότερα για το άρθρο 9 που αφορά στα κόστη και πως αυτά υλοποιούνται στη Γερμανία, εντοπίστηκαν τα ζητήματα που υπάρχουν. Ενδεικτικά ανέφερε ότι στο Βερολίνο από το 1968 έως σήμερα τετραπλασιάστηκε το κόστος του πόσιμου νερού ενώ για την αποχέτευση μειώθηκε το κόστος. Το 2012 το πόσιμο νερό ανήλθε σε 2,70 € το κυβικό λόγω των ιδιωτικοποιήσεων ενώ η αποχέτευση κοστίζει 2,46 €. Το γεγονός αυτό αποτελεί σημαντικό κίνητρο ώστε να γίνουν επενδύσεις σε συστήματα αξιοποίησης βρόχινου νερού, πράσινων στεγών. Κάθε κρατίδιο από τα 16 της Γερμανίας ρυθμίζει αυτόνομα τα τιμολόγιά του με γνώμονα την προστασία των υδατικών πόρων. Ο υψηλότερος συντελεστής τιμολόγησης είναι στο Βερολίνο όπου γίνονται γίνεται χρήση του υδροφόρου ορίζοντα για απολήψεις πόσιμου νερού. Επιπλέον στη Σαξονία το κόστος είναι μεγάλο. Είναι πιθανό σε ορισμένες περιπτώσεις να μην επιτυγχάνεται η καλή κατάσταση των επιφανειακών υδάτων και να πρέπει να ληφθούν συμπληρωματικά μέτρα. Σύμφωνα με την ΟΠΥ (Άρθρο 4.7) υπάρχει συχνά δυσχέρεια αποκατάστασης των υδάτων. Σημείωσε ότι στην οργάνωσή τους αξιολογούν και το νόημα των διαφόρων οδηγιών και προσπαθούν να κάνουν κριτική χωρίς αφορισμούς. Αναφέρθηκε στην πρωτοβουλία Water for life (www.waterforlife.org) όπου αφορά σε χώρες που δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης και τις ενέργειες που γίνονται για αυτές. Έκανε αναφορά στα 40.000 φράγματα παγκοσμίως τα οποία όμως δεν μπορούν να λύσουν τα ζητήματα των υδατικών πόρων καθώς πρέπει πρώτα να χρησιμοποιούνται διαχειριστικά εργαλεία και δευτερευόντως κατασκευαστικά και σίγουρα περιορισμένης κλίμακας. Επίσης έθεσε ζητήματα συνταγματικότητας όταν πρόκειται για την πληροφόρηση του κοινού και τη διαφάνεια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Σημείωσε ότι διεξήχθη σχετικό δημοψήφισμα στη Γερμανία με 280.000 υπογραφές αν και η γερουσία δημιούργησε εμπόδια. Τελικά 678.000 τάχθηκαν υπέρ της δημοσιοποίησης, γεγονός που απέδειξε ότι από την καχυποψία των πολιτών υπήρχε απτό αποτέλεσμα. Τέλος μίλησε για το ευρωπαϊκό κίνημα της κοινωνίας των πολιτών και για το ότι θα πρέπει να υπάρξει παγκόσμια οδηγία για την προστασία και διαχείριση υδάτων. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε και στην πανευρωπαϊκή πρωτοβουλία «Right2water» (Δικαίωμα στο Νερό) στην οποία έχουν ήδη ενταχθεί 8 χώρες.

Η κα. **Δούκα** απηύθυνε χαιρετισμό στους συμμετέχοντες εκπροσωπώντας το δημόσιο φορέα σε κεντρικό επίπεδο που είναι υπεύθυνος για το στρατηγικό σχεδιασμό για τα ύδατα (ΥΠΕΚΑ). Παρουσίασε το θεσμικό περίγραμμα σε ότι αφορά την τιμολόγηση του νερού ενώ περιέγραψε το ισχύον θεσμικό πλαίσιο (Οδηγία 2000/60, Ν. 3199/2003, Π.Δ. 51/2007). Ενημέρωσε ότι σύμφωνα με το νέο ΦΕΚ υπάρχει νέο οργανόγραμμα στην ΕΓΥ ώστε να ανταποκριθεί στις ανάγκες. Στην παρούσα φάση γίνεται κατάρτιση ενιαίου θεσμικού πλαισίου κοστολόγησης και τιμολόγησης με γενικούς κανόνες το οποίο το εισηγείται η ΕΓΥ και εγκρίνεται από την Εθνική Επιτροπή Υδάτων. Αναφερόμενη στην τιμολόγηση σημείωσε ότι έχει επισημανθεί ότι εισάγεται τιμολογιακή πολιτική σε κάθε χρήση ύδατος για τη βιωσιμότητα και τη διαθεσιμότητα του πόρου προκειμένου να μειωθεί η σπατάλη και να γίνεται αποτελεσματική χρήση. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στην ανάκτηση του πλήρους κόστους, τονίζοντας ότι η εκτίμηση του χρηματοοικονομικού κόστους είναι σχετικά εύκολη, ενώ η δυσκολία έγκειται στο περιβαλλοντικό κόστος και το κόστος του πόρου (ενσωμάτωση των εξωτερικοτήτων). Τόνισε ότι κάθε χρήστης θα πρέπει να πληρώνει ουσιαστικά το κόστος της ζημιάς που προκαλεί. Η ΕΓΥ καλείται να παίξει τον ρόλο του στρατηγικού σχεδιασμού σε κεντρικό επίπεδο. Επιχειρεί να επιτύχει το συντονισμό των αρμόδιων φορέων και να είναι ανοιχτή να ακούσει τους τοπικούς / περιφερειακούς φορείς που έχουν εμπειρία σε τοπικό επίπεδο και γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής.

Ο κ. **Σαφαρίκας** αναφέρθηκε στις απώλειες και την μη τιμολόγηση νερού στις επιχειρήσεις ύδρευσης. Με σύντομη παρουσίαση των βασικών καινοτόμων αρχών της Οδηγίας Πλαίσιο 2000/60, τόνισε ότι οι ΔΕΥΑ πρέπει να παραμείνουν θεσμικά ως έχουν (ημι-δημόσιες). Παρουσίασε τους διαθέσιμους υδατικούς πόρους και χρήσεις ύδατος και τους τρόπους υδροληψίας ανά Περιφέρεια καθώς και τα ποσοστά των απωλειών και την κατανομή της χρήσης επιφανειακών και υπόγειων υδάτων. Αναφέρθηκε στις αιτίες μη τιμολόγησης των απωλειών και συγκεκριμένα στις διαρροές στα δίκτυα, τις υπερχειλίσεις στα μη αυτοματοποιημένα συστήματα τηλεχειρισμού, παράνομες συνδέσεις, ελλιπής συντήρηση/αντικατάσταση υδρομετρητών, μη τιμολόγηση αστικής αρδευτικής χρήσης. Στη συνέχεια παρουσίασε οικονομικά στοιχεία επιχειρήσεων ύδρευσης (ΔΕΥΑ, ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ) για την τιμολόγηση και την ανάκτηση των φυσικών πόρων τα έτη 2008, 2009 και 2010. Έτσι πρότεινε εφαρμογή της Οδηγίας στα θέματα της τιμολόγησης που θα λαμβάνει: το οικονομικό κόστος (προγραμματισμένες επενδύσεις, μεταβλητό κόστος, σταθερό κόστος), το περιβαλλοντικό κόστος (κόστος μόλυνσης εξαιτίας γεωργίας και βιομηχανίας, διατήρηση και συντήρηση ταμιευτήρων, επιπτώσεις από μεταφορά νερού σε λεκάνες απορροής, διατήρηση οικολογικής ροής ποταμών, τεχνητός εμπλουτισμός, ρύπανση ατμόσφαιρας, επαναχρησιμοποίηση λάσπης, κόστος εξαιτίας μόλυνσης από βροχή, ατμοσφαιρικά φαινόμενα με κυκλική φύση όπως ξηρασία και πλημμύρες κ.λ.π.) και το κόστος του πόρου (απώλεια οφέλους λόγω περιορισμού των διαθέσιμων υδατικών πόρων). Παρουσιάστηκε συγκριτική αξιολόγηση της Ελλάδας σε σχέση με άλλες χώρες για την εφαρμογή Οδηγίας καθώς και περιβαλλοντικές πρακτικές στην Ιαπωνία. Για τον περιορισμό των απωλειών προτείνει εφαρμογή της Οδηγίας, αναπροσαρμογή της τιμής του νερού, όπου θα καλύπτεται τόσο το οικονομικό κόστος λειτουργίας, όσο και το κόστος φυσικών πόρων. Επίσης προτείνεται δημιουργία ειδικού αποθεματικού για επενδύσεις που θα στοχεύουν στον περιορισμό των απωλειών και στην ανάκτηση του κόστους φυσικών πόρων και τον διαρκή έλεγχο συνδέσεων, ώστε να αποφεύγονται παράνομες συνδέσεις, αντικαταστάσεις χαλασμένων και παλαιών υδρομετρητών. Επιβολή υψηλών τελών-προστίμων για τις περιπτώσεις που εντοπίζονται λαθροληψίες. Η πρακτική του παγίου σχετίζεται με το κόστος λειτουργίας της επιχείρησης, το προσωπικό, την κατανάλωση ρεύματος και τη συντήρηση των δικτύων. Το πάγιο δεν είναι μόνο το μη ανταποδοτικό

νερό ενώ σχολίασε ότι το πάγιο ύψους 10-15% είναι σχετικά χαμηλό πάγιο. Η διαχείριση του νερού πρέπει να αποτελεί μονόδρομο για τους φορείς που ασχολούνται με το πόσιμο νερό. Οι ενέργειες δεν πρέπει να αφορούν μόνο τις πολυδάπανες επενδύσεις νέων δικτύων, αλλά θα πρέπει να δίνεται έμφαση και στις επενδύσεις «πρόληψης» με τον διαρκή έλεγχο συνδέσεων, αντικατάσταση υδρομετρητών, περιορισμός απωλειών, τιμολόγηση του συνόλου των δημοτών και των φορέων, επιβολή τελών κ.λπ. που είναι η ίδια η διαχείριση.

Ο κ. **Σαρτζετάκης** τόνισε ότι δεν μπορεί να γίνει ιδιωτικοποίηση του νερού ως πόρου. Μπορεί βέβαια να ανατεθεί η διαχείριση σε ιδιώτη αλλά σημείωσε ότι τα φυσικά μονοπώλια δεν μπορούν να είναι ιδιωτικά. Ανέφερε χαρακτηριστικά ότι υπάρχουν μελέτες που δείχνουν ότι η ιδιωτική διαχείριση του νερού έχει αποτύχει σε χώρες που διαθέτουν επιπλέον και ισχυρό θεσμικό πλαίσιο. Συμπέρανε ότι σε χώρες σαν την Ελλάδα κάτι τέτοιο θα ήταν καταστροφικό. Τέλος επισήμανε ότι τα βασικά θέματα είναι η πλήρης ενσωμάτωση του κόστους στην τιμολόγηση του νερού με τη δυσκολία του προσδιορισμού του πλήρους κόστους. Σημείωσε ότι πρέπει σε κάθε περίπτωση να λαμβάνεται υπόψη και ο κοινωνικός χαρακτήρας της ύδρευσης με ειδικά τιμολόγια για κοινωνικά αδύναμους.

Ο κ. **Παπαδάκης**, ως εκπρόσωπος της ΕΥΑΘ, αναφερόμενος στα κακώς κείμενα της υφιστάμενης κατάστασης της ΕΥΑΘ μίλησε για συνειδητά άμορφη και διαχρονικά αναξίπιστη κρατική διοίκηση και θεωρεί ότι ο μόνος τρόπος για ορθή διαχείριση είναι η ιδιωτική. Τόνισε τη σημασία για συμμετοχή και διαβούλευση και σημείωσε ότι αν η κοινωνία των πολιτών δεν αναπτύξει αντανακλαστικά δεν θα επιτευχθεί η επιθυμητή πράσινη ανάπτυξη. Πληροφόρησε τους συμμετέχοντες ότι στην προσπάθεια του να γίνει σύμβαση παραχώρησης, το κράτος θα πρέπει να κάνει συγκεκριμένες επενδύσεις με ασφυκτικά χρονοδιαγράμματα γεγονός που το θεώρησε επισφαλές. Δήλωσε επίσης ότι η εταιρία είναι παγιδευμένη επειδή το κράτος δεν έχει κάνει σωστά και εγκαίρως τη δουλειά του και σημείωσε ότι στην παρούσα συγκυρία πρέπει να μιλάμε με όρους όπου τα νούμερα να βγάζουν θετικό πρόσημο χωρίς την βοήθεια επιδοτήσεων και δανείων. Σημείωσε ότι το νερό είναι ο θερμοστάτης της φύσης και τα θέματα αυτά πρέπει να αντιμετωπίζονται με σοβαρότητα ενώ δεν πρέπει να δαιμονοποιούμε τις καταστάσεις (τρόικα, ιδιωτικοποίηση, κ.λπ.) καθώς δεν υπάρχουν μονοσήμαντες πρακτικές και λύσεις. Η αίσθησή του είναι ότι δεν υπάρχει αισιοδοξία προς τη μια ή την άλλη κατεύθυνση και ότι ο κόσμος θεωρεί ότι μόνο η ΕΥΑΘ θα πληρώσει τα σπασμένα και ότι η ΕΥΔΑΠ δεν θα ιδιωτικοποιηθεί. Σημείωσε ότι το δίκτυο της ΕΥΑΘ είναι καλό αλλά έχει τεράστιες απώλειες, ενώ τα ζητήματα των αποχετεύσεων παρουσιάζουν ακόμα σοβαρότερα θέματα. Τέλος δήλωσε είναι λάτρης του κινήματος και ότι προτίθεται να αποτελέσει μέλος της επιτροπής του.

Ο κ. **Αβραμόπουλος** ανέφερε ότι είναι κατανοητή η θέση του κ. Παπαδάκη και της διοίκησης της ΕΥΑΘ. Αναφερόμενος στην ΕΓΥ έθεσε το ερώτημα του κατά πόσο το θέμα των ιδιωτικοποιήσεων των επιχειρήσεων ύδρευσης και αποχέτευσης έχει συζητηθεί και έχει γίνει ουσιαστικός διάλογος. Θεωρεί ότι υπό το κράτος του μνημονίου που πρέπει να αναζητηθούν πόροι δεν πρέπει να προωθείται η ιδιωτικοποίηση της ΕΥΑΘ.

Ο κ. **Φάμελλος** με την ιδιότητά του ως μέλος της πρωτοβουλίας *Σώστε το Νερό* πληροφόρησε ότι στη Θεσσαλονίκη υπάρχει ιδιαίτερη συζήτηση για τα νερά και ότι 9 από τους 14 Δήμους έχουν πάρει ήδη απόφαση κατά της ιδιωτικοποίησης και υπέρ της συμμετοχής τους στην Πρωτοβουλία *Right2water* (Το νερό είναι ανθρώπινο δικαίωμα). Επίσης αναμένονται άμεσα οι αντίστοιχες αποφάσεις των υπολοίπων πέντε Δήμων. Επισήμανε ότι στα θέματα των ιδιωτικοποιήσεων δεν υπάρχει συνομιλητής σε κεντρικό επίπεδο καθώς ούτε η ΕΓΥ, ούτε φυσικά το ΤΑΙΠΕΔ έχει επιτελέσει αυτόν τον ρόλο. Μόνο

σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης υπάρχουν συνομιλητές. Δήλωσε ότι αν το δημοψήφισμα για την μη ιδιωτικοποίηση των εταιριών δεν προχωρήσει θεσμικά θα το δρομολογήσουν οι ίδιοι οι Δήμοι. Για το σκοπό αυτό καλεί όλους τους φορείς (πανεπιστημιακούς, θεσμικούς) να συμμετέχουν στην πρωτοβουλία Σώστε το νερό. Για τα θέματα της τιμολόγησης θεωρεί ότι πρέπει η ΕΓΥ και οι άλλοι θεσμικοί φορείς να ανοίξουν το θέμα της αυτό καθώς με την αύξηση των οικιακών κήπων λόγω της οικονομικής κρίσης παρουσιάζεται ήδη αύξηση της ζήτησης σε νερό.

Ο κ. **Αρχοντόπουλος** δήλωσε ότι θα ήθελε να ακούσει τις τοποθετήσεις των πολυεθνικών εταιριών νερού αν και γνωρίζει ότι αυτό δεν είναι εφικτό. Απευθυνόμενος προς την ΕΓΥ επισήμανε ότι έχει αρνητικά δείγματα σε σχέση με την τιμολόγηση του νερού και τις διαρκείς αλλαγές στο ρόλο της και διερωτήθηκε ποιος θα καλύψει το κόστος των επενδύσεων. Επικαλούμενος την εμπειρία από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας που επέτρεψε σε δυο εταιρίες να αφήσουν χρέη στη ΔΕΗ καθώς και στο κλείσιμο βιολογικών καθαρισμών ως παράδειγμα ιδιωτικής διαχείρισης προς αποφυγή. Επίσης θεωρεί ότι δεν έχει γίνει κανένας ουσιαστικός διάλογος και ότι οι πολίτες θα επιφορτιστούν με το βάρος των ιδιωτικοποιήσεων. Σημειώνει ότι είναι ενδεικτικό πως οι εταιρίες κατάφεραν την παγκόσμια τράπεζα και την ΕΕ να προωθούν τις ιδιωτικοποιήσεις ενώ κάλεσε τις εταιρίες να δώσουν αναφορά. Ανέφερε την αποχώρηση της Veolia από τη διαχείριση του νερού στο Βερολίνο, ενώ αναφέρθηκε και στο ότι το σύστημα καταγραφής των γεωτρήσεων είναι προβληματικό. Έκλεισε την τοποθέτησή του με τη δήλωση ότι οι εταιρίες πρέπει να ξέρουν ότι θα βρουν την κοινωνία της Θεσσαλονίκης απέναντι τους.

Ο κ. **Bender** αναφέρθηκε στο κίνημα του Βερολίνου και πρόσθεσε ότι πρέπει να διεξάγεται δημοψήφισμα όταν πρόκειται για τέτοιες αλλαγές (π.χ. ιδιωτικοποιήσεις). Αυτό έγινε και στο Βερολίνο και πρόσφατα αποχώρησε και η Veolia οπότε αναμένεται σύντομα να υπάρχει δημόσια ύδρευση στο Βερολίνο. Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ότι έχουν επιλυθεί όλα τα ζητήματα και τίθενται θέματα παρακώλυσης πρωτοβουλιών για την αξιοποίηση μη συμβατικών υδάτων και την ενίσχυση καινοτόμων λύσεων. Παρατήρησε ότι στην Ελλάδα υπάρχουν Δήμοι που δεν καταβάλουν την υποχρέωση τους για ύδρευση και άρδευση, ενώ στη Γερμανία οι σχετικοί κανονισμοί για την καταβολή των εσόδων είναι πολύ αυστηροί. Επιπλέον στη Γερμανία οι Δήμοι εφαρμόζουν πρακτικές εξοικονόμησης με την επιβολή συγκεκριμένων φόρων στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Ο κ. **Ζαμπέτογλου**, (Μέλος εργαζομένων ΕΥΑΘ) αναφέρθηκε στην κατανάλωση νερού στη γεωργία και σχετικά με τις γεωτρήσεις διερωτήθηκε μήπως τελικά οι χρήστες πληρώνουν δικαιώματα σε κάποια πολυεθνική. Επισήμανε ότι είναι πιθανό τελικά να καταλήξουν οι πολίτες να πληρώνουν πολύ ακριβά το νερό σε εταιρίες που δεν έχουν καν στόχο τη βιώσιμη διαχείριση και την προστασία του πόρου. Σε σχέση με τις διαρροές τα νομοθετικά εργαλεία της ΕΕ αφήνουν ανοικτές τις πόρτες για κερδοσκοπία π.χ. Λατινική Αμερική. Σημείωσε ότι τα εργαλεία της ΕΕ δεν αφήνουν περιθώρια για κερδοσκοπία και ότι η ΕΥΑΘ δεν θα έπρεπε να είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο.

Η κα. **Hecht** επισήμανε ότι η ένωση των δημόσιων εταιριών της Γερμανίας (Allianz) απέστειλε επιστολή στον κ. Μπαρόζο και σε άλλους έξι επιτρόπους με θέμα την αντίθεσή τους για την ιδιωτικοποίηση του νερού στην Ελλάδα και δηλώνοντας την αμέριστη συμπαράστασή τους ενώ ανέφερε ότι έχει προβληθεί και σχετικό βίντεο. Ο κ. Μπαρόζο απάντησε αόριστα και με υπεκφυγές. Είναι θετικό ότι στην Ευρώπη υπάρχει γενικότερα αλλαγή τάσης των απόψεων στα διεθνή όργανα (παγκόσμια τράπεζα, παγκόσμιοι οργανισμοί), που θεωρούν ότι το μοντέλο ιδιωτικής διαχείρισης έχει πλέον αποτύχει.

Επίσης έχει ξεκινήσει ένας διάλογος για τη μεταρρύθμιση των οδηγιών των αδειοδοτήσεων και για έργα που αφορούν στους υδατικούς πόρους. Υπάρχει πρωτοβουλία της αντίστοιχης ΚΕΔΕ Γερμανίας που αντιστέκεται με διάφορους τρόπους στους νόμους ενώ σημείωσε ότι από την εμπειρία της η διαρκής άσκηση πίεσης στα όργανα της ΕΕ μπορεί να είναι αποτελεσματική. Σχετικά με την έλλειψη εμπιστοσύνης στο κράτος, υπήρχε και στη Γερμανία παρόμοια κατάσταση μετά την επανένωση των δύο χωρών όπου κυριαρχούσε η άποψη ότι ό,τι ήταν κρατικό εκ των πραγμάτων ήταν και αναποτελεσματικό και πολυδάπανο. Σημείωσε ότι στην παρούσα φάση αυτή η άποψη έχει αλλάξει και πρέπει να προωθείται η δημόσια όχι η κρατική διαχείριση και να υπάρχει αυτοδυναμία της τοπικής αυτοδιοίκησης σε αυτά τα ζητήματα. Κλείνοντας σημείωσε ότι η κοινωνία των πολιτών πρέπει να είναι συμμετόχη στις διαδικασίες και να διεξάγεται διάλογος για την ενίσχυση της διαφάνειας της τιμολόγησης από τις υπηρεσίες.

Η κα. **Δούκα** σημείωσε ότι θα μεταφέρει στο Ειδικό Γραμματέα τα ζητήματα που εντοπίζονται ενώ επισήμανε ότι ο ρόλος της ΕΓΥ αφορά στη διαμόρφωση ενός ενιαίου σχεδίου διαχείρισης των υδάτων σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής. Παραδέχθηκε ότι το αρδευτικό νερό είναι μια δύσκολη άσκηση και υπεισέρχονται σε αυτό σύνθετες παράμετροι και για το σκοπό αυτό δίνεται έμφαση στα θέματα της ύδρευσης. Τέλος ανέφερε ότι η τοπική αυτοδιοίκηση θέτει ερώτημα προς την ΕΓΥ για την ιδιωτικοποίηση των εταιριών το οποίο θα μεταφερθεί στον πολιτικά υπεύθυνο.

Ο κ. **Κουκιάσας** ανέφερε ότι η ΕΓΥ δεν πρόκειται να απαντήσει καθώς δεν είναι ο ρόλος της αυτός. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στο ότι το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, έχοντας καταλήξει σε 20+1 προτάσεις που εκτιμά ότι θα πρέπει να ακολουθηθούν εάν θέλουμε να απολαμβάνουν και οι επόμενες γενιές αυτόν τον τόσο πολύτιμο πόρο στη χώρα μας, προτείνει ένα πλαίσιο δημόσιου διαλόγου με όλους τους αρμόδιους φορείς και τους πολίτες. Στόχος είναι να γίνει μια ουσιαστική διαβούλευση προκειμένου να συνομολογηθούν οι όροι για τη βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία των υδατικών πόρων στη χώρα μας και να διασφαλιστεί η ελεύθερη πρόσβαση σε αυτόν τον πολύτιμο δημόσιο, φυσικό πόρο. Οι προτάσεις αυτές έχουν ως απαραίτητη προϋπόθεση και μοναδικό ενδεδειγμένο τρόπο για την προστασία και ανάπτυξη των υδατικών πόρων την δημόσια διαχείριση. Ενδεικτικά σημείωσε ότι η νέα ΚΑΠ που βρίσκεται στο στάδιο των διαπραγματεύσεων δεν παρουσιάζει συνέργεια με την ΟΠΥ. Επισήμανε ότι οι γεωτρήσεις πρέπει να καταγραφούν και το νερό τους να εξυπηρετεί υποχρεωτικά ανάγκες που ξεπερνούν τις ιδιοκτησίες που τις περιβάλλουν όπως ορίζει η ΟΠΥ. Αναφορικά με το αρδευτικό νερό επισήμανε την ανάγκη εξορθολογισμού της τιμολόγησης με την κατάργηση της μεθόδου της στρεμματικής χρέωσης. Τέλος κάλεσε όλους τους φορείς και πολίτες να συμμετάσχουν στη διαβούλευση υποβάλλοντας τα σχόλιά σας και καταθέτοντας συγκεκριμένες προτάσεις στην [ηλεκτρονική πλατφόρμα](#) «Ας συζητήσουμε για το νερό».

Ο κ. **Schmidt** δήλωσε ότι θεωρεί τη συζήτηση σημαντική και σημείωσε ότι και στη Γερμανία υπήρχαν παρόμοιες δυσκολίες και ότι δεν γίνονται τα πράγματα υποδειγματικά. Για παράδειγμα το κόστος του νερού είναι ιδιαίτερα υψηλά και ανέρχεται σε 4,6 € ανά κυβικό για ύδρευση και αποχέτευση, ενώ δεν υπάρχουν παντού οι κατάλληλες νέες τεχνολογίες. Ανέφερε ότι υπάρχει πάντα ανάγκη για εξοικονόμηση υδατικών πόρων και είναι γεγονός ότι ακόμα και οι δημοτικές επιχειρήσεις δεν εφαρμόζουν πάντα μέτρα εξοικονόμησης καθώς πρέπει να υπάρχει κατανάλωση για να δημιουργούνται έσοδα. Επιπλέον επισήμανε ότι υπάρχουν θέματα σύνδεσης με το δίκτυο.

Ο κ. **Πετκανάς** απευθυνόμενος προς την ΕΓΥ επισήμανε ότι πρέπει να διεξαχθεί μια συζήτηση για την ιδιωτικοποίηση. Για τις ΔΕΥΑ σημείωσε ότι αν και δεν είναι ξεκάθαρο το καθεστώς τους, γίνεται συστηματική και διαχρονική προσπάθεια ώστε να παρέχονται ικανοποιητικές υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης. Αναφέρθηκε στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις και ζήτησε την υποστήριξη της πολιτείας προκειμένου να συνεχίσουν να είναι χρήσιμες και αποτελεσματικές. Οι διαδικασίες τους πρέπει να είναι πιο ευέλικτες και να γίνονται πολύ πιο αποτελεσματικά από τις δημόσιες υπηρεσίες. Εκτίμησε ότι σε περίπτωση ιδιωτικοποιήσεων τα στελέχη των επιχειρήσεων και οι άλλοι εργαζόμενοι θα βρουν άλλη δουλειά, το πρόβλημα όμως θα παρουσιαστεί στους πολίτες-χρήστες που θα έχουν πολύ ακριβές υπηρεσίες με αμφίβολη ποιότητα. Κλείνοντας, τόνισε την ανάγκη εξεύρεσης συνομιλητή σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο.

Γ. ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Επι-ΚΟΙΝΩΝΩΝΤΑΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΡΟ

Στην ενότητα αυτή έγινε συζήτηση στρογγυλής τράπεζας, με θέματα την διαμόρφωση υδατικής συνείδησης και την επικοινωνία ως εργαλείο διαχείρισης.

Ο κ. **Μπαλογιάννης** ξεκίνησε την τοποθέτησή τους λέγοντας ότι είναι πολύ σημαντικό και πρωτοφανές το γεγονός ότι ήδη εννέα Δημοτικά Συμβούλια συμφώνησαν για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. Σημείωσε την αξία της επικοινωνίας με την νέα γενιά και παρουσίασε τις δράσεις της ΔΕΥΑ Λάρισας στην περιβαλλοντική εκπαίδευση όλων των σχολείων της περιοχής η οποία γίνεται με συστηματικό και διαχρονικό τρόπο. Στόχος είναι η ενεργοποίηση της περιβαλλοντικής ευαισθησίας των παιδιών και η ανάπτυξη της ευθύνης τους για το μέλλον και για ότι έχει οικοδομηθεί στο παρελθόν. Ενδεικτικό είναι ότι από το 2006 μέχρι την παρούσα στιγμή έχουν συναντήσει και συνομιλήσει με 20.000 περίπου μαθητές, έχουν επισκεφθεί εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων με σχολεία, και έχουν συνδιοργανώσει εκδηλώσεις, εκθέσεις και δραστηριότητες με τη συμμετοχή μαθητών. Έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει αμφίδρομο όφελος καθώς οι συναντήσεις των εργαζομένων της ΔΕΥΑ με τους μαθητές βελτιώνουν τη σχέση του εργαζόμενου με την κοινωνία, αναπτύσσουν το αίσθημα της ευθύνης και απέναντι στην ΔΕΥΑ και απέναντι στην κοινωνία, αυξάνουν την παραγωγικότητα των στελεχών, διαμορφώνοντας υδατική συνείδηση. Συμπερασματικά σημειώθηκε ότι μια τόσο ανέξοδη προσπάθεια, επιφέρει σημαντικότητα οφέλη και έχει μεγάλη σημασία για το μέλλον των δημοτικών επιχειρήσεων ύδρευσης και αποχέτευσης.

Η κα. **Μονοκρούσου** αναφέρθηκε στην εμπειρία του Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS σε θέματα επικοινωνιακών εργαλείων και μεθόδων για τη δημιουργία μιας νέας κουλτούρας για τη βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων. Παρουσίασε την επικοινωνία ως δικαίωμα και υποχρέωση του πολίτη - χρήστη καθώς και ως θεσμική υποχρέωση του φορέα ενώ παρουσίασε τους τρόπους, τα εργαλεία και τις στρατηγικές προσέγγισης των θεμάτων αυτών ανάλογα με τις ομάδες στόχου. Παρουσιάστηκε ολοκληρωμένο σχέδιο επικοινωνιακής στρατηγικής βήματα όπως καταγραφή ομάδων στόχου για επικοινωνία, δημιουργία σχεδίου επικοινωνίας, δημιουργία διαύλου επικοινωνίας, δράσεις ενημέρωση πολιτών / χρηστών, ανοικτές διαδικασίες, συστηματική ενημέρωση κρίσιμων ομάδων πολιτών / επιχειρήσεων και διαρκής και συστηματική περιβαλλοντική εκπαίδευση. Έγινε τέλος αναφορά σε συγκεκριμένα καλά παραδείγματα επικοινωνίας στην Ελλάδα και διεθνώς και επισημάνθηκε η σημασία της αξιολόγησης της επικοινωνίας.

Η κα. **Φρεζούλη** στη συνέχεια εξειδίκευσε τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν και τα απτά αποτελέσματα που υπήρχαν σε δύο προγράμματα που υλοποίησε και υλοποιεί το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS (WAREMA και PURE αντίστοιχα).

Η κα. **Hecht** μίλησε για καλά παραδείγματα δράσεων ενημέρωσης του κοινού με πληροφορίες στις ιστοσελίδες, ημερίδες ανοικτών υπηρεσιών για το κοινό, παιχνίδια περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε σχολεία, παρουσίαση θεατρικής παράστασης με θέμα το νερό, προσομοίωση λειτουργίας βιολογικού καθαρισμού, επίσκεψη καναλιών από πολίτες. Επισήμανε τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν στο να φθάσουν στον καταναλωτή μέσω της διαχείρισης των λογαριασμών του κτιρίου από τις εταιρίες.

Ο κ. **Bender** διερωτήθηκε που καταλήγουν τα χρηματοδοτικά πακέτα για την ενημέρωση των πολιτών. Ανέφερε την ταινία water makes money και την διεθνής έκθεση νερού (προ διετίας) στο Βερολίνο ενώ παρουσίασε καλές δράσεις ενημέρωσης / ευαισθητοποίησης

(μετεωρολογικός σταθμός, παιχνίδια, περίπτερα, βιωματικά σεμινάρια). Αναφέρθηκε στην πρωτοβουλία από τη Βουλγαρία (woman in Europe for common future), την Global Water Dances, το Big Jumb κ.ά.

Οι κ. **Πανδής** και **Κατσαρός**, εκ μέρους της ΔΕΥΑ Κέρκυρας, δήλωσαν ότι υπάρχουν σημαντικά ανοικτά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν για τη βελτίωση της επικοινωνίας της επιχείρησης και του χρήστη καθώς οι πολίτες ενδιαφέρονται για το στενό προσωπικό τους συμφέρον και απαιτούν να ανταποκρίνονται οι άλλοι και όχι οι ίδιοι στις υποχρεώσεις του.

Ο κ. **Δαφέρμος**, αναφέρθηκε σε παραδείγματα χρηστών/πολιτών άρνησης πληρωμής νερού εκ μέρους της ΔΕΥΑ Πυλαία-Χορτιάτη. Η ενημέρωση στην παρούσα φάση γίνεται μόνο μέσα από την ιστοσελίδα της ΔΕΥΑ και στα σχολεία με διαγωνισμούς ζωγραφικής κ.λπ. Επίσης γίνεται συστηματική ανάρτηση αναλύσεων ποιότητας ύδατος στην ιστοσελίδα. Σημείωσε ότι από την ΕΔΕΥΑ υπάρχει επίσης συνεχής ενημέρωση.

Πρωτοβουλία ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΡΟ

Ενημέρωση ως προς επόμενα βήματα

Το χρονικό διάγραμμα που τέθηκε για το επόμενο διάστημα ήταν το εξής:

- Κατάρτιση από το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS εύληπτου και εύχρηστου **Οδηγού/Εγχειριδίου για τους Δήμους** (σε έντυπη μορφή) με καλά παραδείγματα και καλές πρακτικές ολοκληρωμένης διαχείρισης του νερού, καθώς και κατευθύνσεις-προτάσεις διαχείρισης προσαρμοσμένες προς Ελληνικούς δήμους.
- Δημιουργία από το Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS **ενημερωτικού υλικού** (π.χ. φυλλάδιο, leaflet) **για τους πολίτες / χρήστες**, διαθέσιμο σε ηλεκτρονική μορφή.
- Διοργάνωση **ανοιχτής Εκδήλωσης - Συνέντευξης Τύπου** για την προβολή της πρωτοβουλίας και τη δημοσιοποίηση του Οδηγού / Εγχειριδίου σε εθνικό επίπεδο. Στο πλαίσιο της δημόσιας εκδήλωσης θα προσκληθούν να τοποθετηθούν πολιτικοί και επιστημονικοί φορείς που σχετίζονται με τη διαχείριση υδατικών πόρων στην Ελλάδα, ενώ θα προταθεί η δημόσια εθελοντική δέσμευση φορέων ως προς την εφαρμογή μέτρων ορθολογικής διαχείρισης και εξοικονόμησης των υδάτων (π.χ. υπογραφή σχετικού ψηφίσματος/χάρτας).

Κλείσιμο συνάντησης

Το γενικό συμπέρασμα ήταν ότι η συνάντηση ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη και εποικοδομητική για την ανταλλαγή εμπειριών, σκέψεων και προβληματισμών καθώς και για την κατάθεση απόψεων και προτάσεων καθώς και τεχνικών λύσεων στα θέματα διαχείρισης του αστικού νερού.